

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1924 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en spannmålslagerhusfond jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

Under punkt 5 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående inrättande av en lånefond för anläggning av spannmålslagerhus, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för ändamålet beräkna bland utgifter för kapitalökning ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 22 februari 1924 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 57, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels besluta, att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må i mån av tillgång och intill ett belopp av 500,000 kronor årligen utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller anskaffande av s. k. spannmålstorkor;

dels godkänna de för denna lånerörelse av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna huvudgrunder samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga utfärda de ytterligare föreskrifter, som i sådant hänseende kunna finnas erforderliga;

dels ock såsom kapitalökning för nämnda fond anvisa, att utgå av låne-medel, för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 254, av herr *Larson, Edward*, vari hemställts, att det av Kungl. Maj:t föreslagna reservationsanslaget av 500,000 kronor icke måtte få disponeras för utlämnande av lån till anläggande av spannmålslagerhus, utan endast till lån för anskaffande av s. k. spannmålstorkor.

Motion.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

Efter det hushållningssällskapens 1913 församlade ombud hemställt hos Kungl. Maj:t om återupptagande av frågan om inrättande av en spannmåls-lagerhusfond i huvudsaklig överensstämmelse med vad ombuden 1908 förordat, samt vid 1914 års senare och 1915 års riksdagar väckts motioner i ämnet, vilka emellertid icke föranledde någon riksdagens åtgärd, anhöll 1916 års riksdag, i anledning av två inom andra kammaren väckta motioner, i skrivelse den 16 juni 1916, nr 169, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning snarast möjligt angående de åtgärder, som från det allmännas sida kunde ytterligare vidtagas för jordbrukets främjande, därvid särskild uppmärksamhet syntes böra ägnas åt vissa av riksdagen i skrivelsen angivna spörsmål, av vilka ett avsåg inrättande av spannmålslagerhus.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 3 juli 1916 av riksdagens berörda skrivelse bemyndigades chefen för jordbruksdepartementet tillkalla högst nio sakkunniga personer för utredning av frågorna om inrättande i vårt land av spannmålslagerhus och kylhus och om de åtgärder, som från statens sida borde vidtagas för befrämjande därav ävensom vad i övrigt med dessa frågor ägde sammanhang.

De med anledning av det sålunda lämnade bemyndigandet tillkallade sakkunniga (lagerhus- och kylhuskommittén) framlade i skrivelse den 11 maj 1917, bland annat, förslag till omedelbart anläggande av särskilda spannmålslagerhus för rensning, sortering och framför allt torkning av den inhemska spannmålsskörden.

Efter hörande av vederbörande myndigheter föreslog Kungl. Maj:t i en den 22 maj 1917 avlåten proposition, nr 370, riksdagen att för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus anvisa ett förslagsanslag, högst, 8 miljoner kronor. Därav beräknades 2 å 3 miljoner kronor för lagerhusen.

I skrivelse den 12 juni 1917, nr 352, anmälde riksdagen, att riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande anvisat det av Kungl. Maj:t begärda beloppet för att efter i ärendet verkställd närmare utredning användas för anordnande av spannmålslagerhus och kylhus.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framställda propositioner har sedermera dels 1918 års lagtima riksdag för fullbordande av statens spannmålslagerhus och fryshus anvisat ett förslagsanslag, högst, 2,500,000 kronor, dels ock 1920 års riksdag för gäldande av de återstående kostnaderna för ifrågasvarande anläggningars utförande ytterligare anvisat ett förslagsanslag, högst, 1,300,000 kronor.

De av riksdagen sålunda beviljade medlen hava använts, bland annat, till uppförande av 9 spannmålslagerhus, nämligen i Tomelilla, Östra Klagstorp, Åstorp, Eslöv, Vara, Linköping, Eskilstuna, Hallsberg och Roma. Förvaltningen av dessa spannmålslagerhus, vilka hava en sammanlagd lagringskapacitet av något mer än 30,000 ton, omhänderhaves av statens lagerhus- och fryshusstyrelse (se prop. nr 142/1922 samt IX H. T. 1923 p. 87 och 1924 p. 68).

Lager- och kylhuskommittén — som under 1918 avgivit betänkande i kylhusfrågan — har därefter den 27 december 1922 överlämnat slutbetänkande rörande lagerhusväsendet i Sverige och därmed sammanhängande förhållanden, vilket betänkande befordrats till trycket i samlingen Statens offentliga utredningar (1923:42).

I sagda betänkande har kommittén hemställt, bland annat, om avsättande av 2,000,000 kronor till en lånefond för anläggning av spannmålslagerhus, och har kommittén, efter att hava närmare framhållit angelägenheten av statligt understöd för främjande av tillkomsten av nya spannmålslagerhus (sid. 263—271), föreslagit vissa allmänna villkor för lån från en dylik fond.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning om inrättande av en spannmålslagerhusfond grundar sig på lagerhus- och kylhuskommitténs i ovanberörda slutbetänkande den 27 december 1922 avgivna förslag i ämnet. De i propositionen föreslagna huvudgrunderna för lån från fonden innebära

att lån må av Kungl. Maj:t för anläggande av uppsamlingslagerhus eller centrallagerhus eller anskaffande av s. k. spannmålstorkor beviljas ekonomiska föreningar eller aktiebolag, däri medlemmarna eller aktieägarna helt eller till övervägande del bestå av jordbrukare;

att lånebeloppet må bestämmas till högst 75 procent av anläggnings- eller anskaffningskostnaden;

att lån skall förräntas efter 5 procent;

att för återbetalning av lån skola gälla i huvudsak enahanda bestämmelser, som för närvarande äro stadgade beträffande statslån från egnahems-lånefonden, dock att amorteringsskyldigheten skall inträda med fjärde året efter utgången av det kalenderår, under vilket lånet utbekommit, samt att annuiteten å amorteringsdelen skall utgöra 7 procent, varvid såsom ränta skall räknas 5 procent å det oguldna kapitalbeloppet av amorteringsdelen; samt

att för lån ur fonden skall ställas säkerhet, som av statskontoret godkännes.

De föreskrifter, som härutöver för lånerörelsen kunde finnas erforderliga, har departementschefen ansett böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Lån från ifrågavarande fond skulle sålunda enligt Kungl. Maj:ts förslag kunna beviljas för anläggande av uppsamlingslagerhus eller centrallagerhus eller s. k. spannmålstorkor.

I den i ämnet väckta motionen åter hemställes, att det för bildande av berörda fond äskade anslaget å 500,000 kronor måtte få användas allenast för utlämnande av lån för anskaffande av s. k. spannmålstorkor. Motionären uttalar nämligen tvivel i fråga om nyttan av anläggande av ytterligare spannmålslagerhus och framhåller, hurusom enligt hans mening avsättnings-möjligheterna närmast vore beroende på, i vad mån en effektiv och hastig torkning av spannmålen kunde åvägbringas.

Utskottet.

För egen del har utskottet icke kunnat undgå att med hänsyn till den hittills vunna erfarenheten av spannmålslagerhusanläggningar i vårt land hysa en viss tvekan till frågan om ett ytterligare statligt ingripande för detta ändamål. Utskottet tänker här närmast på de avsevärda kostnader för transport och omlastning, vilka i allmänhet för jordbrukaren innebära ett hinder för spannmålets inlagring. En viss tveksamhet har ock kommit till uttryck i de i statsrådsprotokollet återgivna utlåtanden, vilka av lantbruksstyrelsen samt statens lagerhus- och fryshusstyrelse afgivits över lagerhus- och kylhuskommitténs berörda förslag. Det må emellertid härvid erinras, att sistnämnda förslag icke avsåg utlämnande av lån till s. k. spannmålstorkor. Å andra sidan torde icke kunna förnekas, att, såsom departementschefen uttalat, till lämpliga platser förlagda och efter förhållandena i de särskilda trakterna i fråga om storlek och utrustning väl avvägda spannmålslagerhus kunna hava en betydelsefull uppgift att fylla. Utskottet vill därför icke motsätta sig inrättande av den föreslagna fonden, från vilken enligt propositionen är avsett att utlämnas lån även för inrättande av s. k. spannmålstorkor såväl i som utan samband med spannmålslagerhus. Utskottet vill emellertid liksom departementschefen framhålla angelägenheten av att intet understödjande av spannmålslagerhus äger rum, där icke verkligt behov förefinnes. I fråga om anordningar för spannmålets torkning förutsätter utskottet, att lån bör få utgå jämväl för uppförande av för den till torkning avsedda spannmålen erforderligt magasinsutrymme. Av det anförda framgår att ehuru utskottet i likhet med motionären anser av stor vikt att kunna i avsevärd grad tillgodose behovet av låneunderstöd för torkningsanläggningar, utskottet dock icke kan biträda motionen, som avser låns utlämnande enbart för sistnämnda ändamål.

Under återopande av det anförda och då de för lånerörelsen ifråga föreslagna huvudgrunderna i övrigt icke ge utskottet anledning till något särskilt uttalande, hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen I: 254

dels besluta, att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må i mån av tillgång och intill ett belopp av 500,000 kronor årligen utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller anskaffande av s. k. spannmålstorkor;

dels godkänna de för denna lånerörelse av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna huvudgrunder samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga utfärda

de ytterligare föreskrifter, som i sådant hänseende kunna finnas erforderliga;

dels ock såsom kapitalökning för nämnda fond anvisa för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Stockholm den 8 maj 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Persson, Nils, Sederholm, Nilsson i Kabbarp, Ingeström, Norin, Andersson, K. A., Lundell* och *Gabrielsson* samt

från andra kammaren: herrar *Nilsson i Tånga, Johansson i Uppmälby, Lundström, frih. Hermelin, Aarnseth, Hedlund* i Häste, *Pettersson* i Stäringe och *Björk*.
